

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак,
АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“-Пловдив,
професор по професионално направление
8.3 „Музикално и танцово изкуство“
за дисертационния труд на тема:

Role of choral singing in general music education

Ролята на хоровото пеене в общото музикално обучение

(София, 2019)

на докторанта Адурим Расими,
с научен ръководител проф. д. изк. Явор Конов,
към ДП „Музика“ на Нов български университет
за придобиване на научна и образователна степен „доктор“

Адурим Расими е роден на 4 октомври 1976г., албанец по произход. От 2013 е главен асистент в Университета в Прищина, където преподава хорово пеене, история на музиката, музикална теория, методика и свирене на музикален инструмент. Магистър по музикална педагогика е от 2008 от Университета в Прищина. Докторската си степен по история получава през 2012 г. от университета „Св. Св. Кирил и Методий“ в Скопие. От 2000 до 2010 преподава солфеж, хорово пеене и музикални изкуства в начални и средни училища. Работи и като диригент на детски хор към Радио и Телевизия Косово от 2004 до 2007г.. В периода 2010 – 2012 е директор на музикално училище в Джилан.

Дисертацията е разработена в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ и е преминала през регламентирани процедури на обсъждане, контрол и насочване към защита. На членовете на научното жури е предоставена заповед №3-РК-119 от 13.02.2019г. от проф. д-р Пламен Бочков, Ректор на НБУ, във връзка с назначаването им по тази процедура, дисертационен труд, автореферат и CV.

Трудът е в обем от 142 страници. Съдържанието включва резюме, списък на фигурите използвани в труда, описание на използваните аббревиатури и термини, увод, четири глави със съответните подглави и четири приложения.

Докторската дисертация на Адурим Хаки Расими изследва актуалното състояние на функционирането на хоровете в средното училищно образование от 6 до 9 клас в Косово и Македония. Темата е особено примамлива и актуална за изследовател като

Расими, учител по музика и ръководител на редица хорове в страната си. Трудът анализира процесите в исторически и музикантско-сравнителен план между учебните системи на двете страни, в които докторантът получава образованието си. Проучването дава резултати, върху базата на които са направени препоръки към заинтересованите институции в Косово, чиято цел би трябвало да бъде насърчаване и подкрепа развитието на хоровото пеене в общообразователната програма на учениците от средните класове.

Дисертантът си поставя няколко основни задачи, които разрешава в изследването си. Идентифицирайки дейността на хоровете в общообразователните училища от шести до девети клас, Расими прави оценка на нивото им. Интерес представлява начинът на организация на училищния хор, подборът на хористите, подборът на репертоар, анализите на текстовото и музикално съдържание на песните. Осигуряването на обективни условия за осъществяването на този вид дейност е предпоставка за успешното бъдещо развитие на музикалните качества на учениците и допринася за усъвършенстването на личността им. Ако си припомним мисълта на Платон, че могъществото и силата на държавата имат пряка зависимост от това, каква музика звучи в нея, хоровото дело в дадена държава, анализа на възможностите за цялостното му развитие, както и възникващите проблеми, стоящи пред учителите, ангажирани с дейността му, са от изключителна важност. Чрез определяне позицията на хоровото пеене в съвременната учебна програма Адурим Расими анализира факторите, отговорни за забавяне изграждане и надграждане на хоровото изкуство в училищата и търси съвременни подходи, които биха оказали определен положителен резултат за повишаване на ефективността на тези състави на училищно ниво и извън училищна среда.

Обект на изследването са училищните хорове в Косово и Македония от шести до девети клас и ангажираността и възможностите за изява на педагозите, ръководещи тези състави. Изследването си поставя за **цел** „...да установи реалното състояние на функциониране на хоровете, както и качеството на извършената работа на училищно ниво”. (стр. 6)

Чрез анализиране на социалната и образователна функция на хоровете във втора глава, Адурим Расими очертава водещата роля на хоровото пеене в живота на учениците. Изявява многоизмерните и всеобхватни ползи и прави извод, че „... чрез пеене в хор учениците се запознават с музикални ценности, които без съмнение ще разширят и обогатят цялостната им музикална култура” (стр. 8), а съществени придобивки за хористите по време на работа в хор, са свързани с обществени качества като „социализация, естетическо възпитание, творчество, общ културен и исторически аспект и др.” (стр. 10).

Трета част на **втора глава** от изследването представя предизвикателствата, които се изправят пред педагога, ръководител на хоров състав, какъвто е и самият Адурим Расими. От първо лице се запознаваме с организирането и функционирането на училищен хор, начинът по който се избират хористите, планирането на хоровите репетиции, избирането на хорова литература, практическата работа с училищен хор, методическите похвати при преподаване и обработка на хоров репертоар. Специално място е отредено на продължителността на хоровите репетиции, като се има предвид,

че една репетиция би трябвало да бъде съобразена с продължителността на един учебен час. Съвсем естествен е моят интерес относно коментираната от докторанта възможност за придобиването от хористите на „вокални умения чрез песни и упражнения за разпяване, техники за управление на дишането, вокализиране на тоновете и положителни преживявания” (стр. 20), чрез които „те ще започнат да правят разлика между говорния глас (гласът, който е “ежедневен”) и певческия глас (гласът, който се използва като „музикален инструмент“). Много често хоровите състави са първа сцена за изява на бъдещите оперни певци. Една добра и осведомена грижа за подрастващите гласове би съхранила и същевременно открила бъдещи таланти за този вид изкуство. Специално място е отредено на сценичните изяви на хора, които диригентът-ръководител трябва да осмисли и подготви предварително.

Коментираната в **трета глава** методология на изследването посочва, че то е проведено в две фази, чрез комбиниран метод, а получените данни анализират подробно проблемите. Насочено към учителите по музика от прогимназиалното образование в Прищина и Скопие, проучването със сигурност би било от полза за нови изследвания в областта на музикалната педагогика, защото съдържа данни, „... свързани с възприемането на респондентите и техните възгледи относно хоровото пеене в общообразователното образование” (стр. 25). Получените данни несъмнено биха подпомогнали цялостното разгръщане на хоровото изкуство, чрез вземане на правилни решения относно ползотворното му развитие.

Включващата в себе си изследователски резултати от изследването **четвърта глава**, тълкува тези резултати, като анализира репертоарна хорова литература и теории и изследвания в дадената област. Обръща се по-голямо внимание на избора и изпълнението на хоровия репертоар, като един от „основните компоненти, чрез които се разкрива качественият аспект на хоровия ансамбъл” (стр.31).

В **заключението** са изведени резултатите от изследването, направени са значителен брой констатации, отправени към съответните образователни институции, към преподавателите по дирижиране и хормайсторите, към музикантите и композиторите, към училищните ръководства и преподавателите, към родителите, към всички, чиято цел е подобряването на бъдещата хорова практика.

Авторефератът пълноценно представя дисертацията и изведените приноси, а именно:

- Проучване и идентифициране на функционирането на хорозете в общото образование.
- Идентифициране и анализиране на някои хорови песни по отношение на музика и съдържание.
- Идентифициране на трудностите, стоящи пред хоровите учители.
- Компаративен анализ и определяне на позицията на хоровото пеене в учебните програми на Косово и Македония.

- Чрез направените констатации и заключения, изследването проправя път към подобряване на хоровата работа, хоровата култура и идентифицира подходи, с които мястото на хора в училище би се стабилизирало.
- Приноси са и предоставените препоръки, към онези институции в Косово, които чрез различни форми насърчават и подкрепят хоровите ръководители.

Приемам изцяло очертаните приноси на труда. Поздравявам докторант Адурим Расими и неговия научен ръководител проф. д. изк. Явор Конов, който със сигурност има огромен принос за успешно реализираната дисертация.

На основание на отразеното по-горе, оценявам високо докторската дисертация на докторант Адурим Расими и предлагам на уважаемото научно жури да **му присъди образователната и научна степен „доктор” по специалност 8.3. „Музикално и танцово изкуство”**

20.04.2019г.

проф. д-р Тони Шекерджијева-Новак